

**İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü
Week 6: Kavimler Göçü, Batı Hunları
(Avrupa Hunları) ve Avarlar (Jou-Jan).**

PROF. DR. YILDIZ DEVECİ BOZKUŞ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

KAVİMLER GÖÇÜ

- Roma İmparatorluğu, III.yüzyıl sonunda temelde bir Akdeniz topluluğu idi.
- İmparatorluğun Tuna ve Ren nehirleri ile belirlenen doğal sınırları üzerinde Hint-Avrupa kökenli olan Germen ırkından kavimler yaşamaktaydı.
- Germen kavimleri milattan önceki yıllarda İskandinavya'dan Baltık kıyılarına gelmişlerdir.
- Batı Germenleri Ren nehri doğusuna yayılırken, Doğu Germenleri de M.S.150 yıllarında Karadeniz'in kuzeyindeki topraklara inmişti.
- Her iki Germen kolunun Roma sınırını zorlaması erken başlamıştı. Bu sebeple, imparatorluk, artan giderler karşısında mali bir çöküş yaşamaktaydı.
- Ren boylarında Franklar, Kuzey denizinin Ren ve Elbe nehirleri arasındaki kıyılarında Angıllar ve Saksonlar, Tuna ve Ren nehirlerinin kesiştiği yerde Almanlar yer almışlardı.

KAVİMLER GÖÇÜ

- Tuna boylarında Süevler, Macaristan'da Vandallar, Franklar ve Almanlar arasında Burgundlar, Rusya'nın güneyinde Ostrogotlar (Doğu Gotları) ve Vizigotlar (Batı Gotları), Karpat dağlarının kuzeyinde de Lombardlar bulunmaktaydı.
- Germanleri, asıl harekete geçiren sebep, Hunların Karadeniz düzlüklerine ulaşması oldu.
- IV.yüzyıl ortalarında, Ural ve Volga nehirleri arasında bulunan Balamir idaresindeki Hunlar, batıya doğru yönelerek, önlerine çıkan ilk kavim olan Ostrogotları yıkarak itaat altına aldılar (374).
- Hun taarruzu karşısında Vizigotlar da batıya doğru yöneldiler (375).
- Doğudan gelen Hunların Avrupa içlerine ilerlerken, karşılıklarına çıkan kavimlerin bir kısmını yönetimleri altına almaları, bir kısmını da yerlerinden oynatarak göç etmek zorunda bırakmaları, Avrupa tarihinin geleneksel başlangıç noktasını teşkil eden Kavimler Göçü'ne sebep olmuştur.

GÖÇÜN SONUÇLARI

- Roma İmparatorluğu Germen akınlarına daha fazla dayanamadı.
- Hun askerî gücünün harekete geçirdiği kavimler, birbirini iterek yerlerinden oynattılar.
- Bu hızla Roma İmparatorluğu'nun sınırlarını aşarak İspanya'ya hatta Kuzey Afrika'ya uzandılar.
- Göç ettikleri yerlerde kurdukları irili ufaklı krallıklar ise Ortaçağ Avrupası'nın milli sınırlarının kökeni oldu.
- V.yüzyılın başında bütün Roma eyaletleri Germen krallıklara dönüştü.
- Vandallar Afrika'ya, Vizigotlar Akitanya ve İspanya'ya, Burgundlar Ren vadisine, Ostrogotlar İtalya'ya yerleştiler. Avrupa'nın büyük kısmı artık tek devlet değildi.
- Bu devletler Roma medeniyetinin üstüne inşa edilmişti.
- IV.yüzyılda başlayan ve Kavimler Göçü olarak adlandırılan bu durum Avrupa'nın etnik çehresini değiştirmiş, Avrupa tarihinin dönüm noktalarından biridir.

GÖÇÜN SONUÇLARI

- Roma İmparatorluğu'nun çöküşünü hızlandırarak, bu imparatorluğun ikiye ayrılması (395), Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu'nun ortaya çıkışı ve Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılışı (476), bu dönemde gerçekleşti.
- Bu bakımdan Kavimler Göçü, çağ açıp çağ kapayan ve gerçekte Germenlerin Avrupa'ya yerleşmesiyle, günümüz Avrupası'nın temellerinin atılmasında önemli bir yeri vardır.

AVRUPA HUNLARI (374-469)

- Asya'daki Büyük Hun İmparatorluğunun zayıflaması üzerine M.Ö. 48 ve M.S. 93 yılları arasında Batı Türkistan sahasına, özellikle Güney ve Kazakistan bozkırlarına göçler oldu, bölgedeki Türk nüfusu arttı.
- Bunlar daha önce gelenleri İtil (Volga) nehrine doğru ittiler.
- Bu bölge, yani Cim ve Yayık ırmakları civarı iki yüzyıldan fazla Hun boylarına yurtluk yaptı. Türk boyları çok kalabalıklaştıkları için otlakların yetersizleşmesi üzerine kendilerine yeni vatan aramaya başladılar.

AVRUPA HUNLARI (374-469)

- Basık ve Kursık liderliğindeki bir Hun grubu, 395-96 yıllarında Kafkaslardan geçerek Anadolu'ya doğru hareket ederek Erzurum, Malatya ve Çukurova'ya kadar geldiler.
- Antakya ile Urfa'yı kuşattıktan sonra Kudüs'e, oradan Doğu Anadolu'ya kadar ilerledikten sonra Urfa'ya kadar akın yaptılar.
- Dönemin olaylarını kaleme alan Urfa başpiskoposu Efraim Hunlar hakkında: “Bunlar Yecüc Mecüc kavmidir. Küheylânlarının üzerinde fırtına gibi giderler. Geriye dönüp ok atarlar” sözcüklerini kullanmışlardır.

AVARLAR (558-805)

- Avarların kökeni M.S. 350'li yıllara kadar gitmektedir. Ana Hun kitlesinden ayrılan Uar-Hunların bir kolu Toharistan'ı, Tanrı Dağları ve Kuşan bölgesini, Maveräüne- hir'i ve Soğdiana'yı ele geçirerek Akhun (Eftalit) Devleti'ni kurdu.
- Uar-Hunların kuzey kolu Gök-Türk hâkimiyetinin 552'den itibaren yükselmesi üzerine batıya doğru kaydı.
- Önce Kafkaslara, sonra Karadeniz'in kuzeyine, nihayet Orta Avrupa'ya geldiler. Bunların Moğolistan'ın doğusunda ortaya çıkan ve büyük bir devlet kuran Juan-juanlarla ilgisi yoktur.
- Aslında Apar adı altında bu boy Kül Tegin Yazıtı'nda geçmektedir.
- 572 yılında Mukan Kağan öldüğünde onun cenazesine katılanlar arasında Avarlar {Apar olarak geçmektedir) da vardı.

SABARLAR (469-576)

- Batı Sibiryâ ile Kafkasların kuzey bölgeleri arasında tarihî rol oynadıkları bilinen Sabarlar;
- Bizans tarihlerinde Sabar, Sabir, Savir; Ermeni, Süryani ve İslâm kaynaklarında ise Savir, Sabir, Sibir olarak geçmektedir.
- Filologlar tarafından Sabar kelimesi Sab+ar = Sap-ar şeklinde izah edilmiştir ki, “sapan, yol değiştiren, serbest olan” anlamlarına gelmektedir.
- İsimlerinin anlamı Türkçe olan Sabarlara ait bilinen şahıs adları da Türkçedir (Balak, İliger ve Boarık gibi).

HAZARLAR (626-1000)

- Doğu Avrupa'da ilk defa muntazam devlet kuran Türk topluluğu Hazarlardır.
- Sa- barlarm yaşadığı sahada Sabar ismi yerine birdenbire ortaya Hazar isminin çıkması, Sabarlar ile Hazarlar arasında bağlantı olduğunu göstermektedir.
- Hazar kelimesi, Sabar gibi, "serbest dolaşan, gezen" anlamına gelmektedir. Hazar Hakanlığı topraklarında birçok Türk grupları vardı. Bunun için buralarda çeşitli Türk lehçeleri konuşuluyordu.
- Hazarların coğrafi durumu çok önemli bir mevkide bulunduğu için, Hazar ülkesinin ağırlık merkezi İtil Boyu'dur.

KAYNAKÇA

- Durmuş, İ. (2017). Türk Adının Ortaya Çıkışı, Anlamı ve Yayılışı. Gazi Akademik Bakış, 10(20), 37-47.
- Zerrin Günal, İslâm Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü, Nobel Yayınları, 2006.
- Orta Asya Türk Tarihi, Prof.Dr. Ahmet TAŞAĞIL, Yrd.Doç.Dr. M. Bilal ÇELİK, Doç.Dr. İlyas KEMALOĞLU, Prof.Dr. İsmail AKA, Prof.Dr. Mehmet ALPARGU, Prof.Dr. Ahmet KANLIDERE, Editör: Ahmet KANLIDERE, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2013.
- Ahmet TAŞAĞIL vd., Orta Asya Türk Tarihi (Edt. Ahmet Kanlıdere), Anadolu Üniv. Yay., Eskişehir, 2013.
- Çandarlıoğlu, G. (2003). İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, pp.76-80.
- Bedirhan, Y. (2019). İslâm Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü. Eğitim Yayınevi, pp.155-160.
- Peter B. Golden, Türk Halkları Tarihine Giriş, Çev: Osman Karatay, Ötüken Yay., 1992, pp. 105-115.
- Peter B. Golden, Türk Halkları Tarihine Giriş, Çev: Osman Karatay, Ötüken Yay., 1992, pp. 243-272.
- Yaşar Bedirhan, İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü, Nobel Yay., 2011, Ankara, pp.168-174.
- Muharrem Kesik, İlk Türk İslam Devletleri Tarihi, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- İsmail Güven, İslam Öncesi Türk Kültürü ve Tarihi Ders Notları, 2020.
- Muahmmed Şahin, Türk Tarihi ve Kültürü, Okutman Yay., Ankara, 2010.